

Érdemi eszmecsere vagy „süketek párbeszéde”? – Az Európai Bizottság jogállamisági országlátogatása

A kondicionalitási tárgyalások keretében tett magyar erőfeszítések pozitív irányba kellene hogy befolyásolják a Bizottság idei jogállamisági jelentését. Esélyes azonban, hogy a politikai előítéletek ismételten felülkerekednek.

Az Európai Bizottság a napokban tartott újabb virtuális országlátogatást Magyarországon, amelynek célja a júliusban megjelenő újabb éves jogállamisági jelentés előkészítése volt. Az uniós intézmény 2020 óta vizsgálja a tagállamokat ebben a formában. Az ötlet eredetileg az Európai Parlamenttől származik, amely 2016-ban komplex éves jogállamisági ellenőrzési rendszerre tett javaslatot.¹ Akkor a Bizottság hivatalosan is írásba adta,² hogy a minden tagállamra kiterjedő éves jogállamisági kontroll bevezetését sürgősségnek látja, sőt az Európai Parlament javaslatát jogi szempontból aggályosnak ítélte meg. Frans Timmermans uniós biztos, aki a jelenlegi korrupciós botrány³ középpontjában álló európai szocialisták csúcsjelöltjeként indult az Európai Bizottság elnöki székéért, 2019-ben az EP-választási kampányhajrában hirdette meg a tagállamokkal szembeni újabb jogállamisági eszköz ötletét.⁴ (A jogállamisági jelentési rendszer részletesebb hátterét lásd korábbi cikkünkben.)⁵

Az első jelentést 2020 szeptemberében adták közre, majd azt követően minden év júliusában.⁶ Már az első jelentésből látszódott, hogy abban a tagállamokat nem egyenlő mércével mérik. A bizottsági tisztviselők Magyarországról és Lengyelországról 26 és 28 oldalnyi anyagot állítottak össze, míg Luxemburgról 14, Franciaországról pedig 15 oldalnyi elemzés született.

A Bizottság az értékelések megfogalmazásakor is kettős mércét alkalmazott. Magyarország esetében például mély aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban,

¹ Európai Parlament 2016.

² European Commission 2017.

³ GÁT 2023.

⁴ European Commission 2019.

⁵ GÁT 2021.

⁶ Európai Bizottság 2020a.

hogy az Országos Bírói Tanács hatáskörei nem elég szélesek.⁷ Luxembourgnak azonban nem róta fel, hogy az országban egyáltalán nem is létezett ilyen intézmény, sőt kifejezetten pozitívként tüntette fel, hogy parlamentjükben gondolkodnak ennek esetleges felállításáról.⁸ Minden nézőpont kérdése...

Az említett jogállamisági jelentésben az is szembetűnő volt, hogy Franciaország esetében utalást sem tettek a 2018–2019-es sárgamellényes tüntetésekre, holott az országban abban az időben már-már polgárháborúra emlékeztető körülmények uralkodtak az utcákon.⁹ A tömeges demonstrációk és azok hatóságok általi kezelése kifejezetten releváns téma lehetett volna egy, a jogállamiság és demokrácia helyzetét vizsgáló jelentés számára, azonban a Bizottság erről megfeledkezett.

A jogállamisági jelentésekben súlyos egyensúlytalanságok figyelhetők meg a hivatkozott források tekintetében is. A tavalyi jelentésben is szembetűnő például, hogy a megkérdezett civil szervezetek közül kizárólag a magyar kormányzattal szemben kritikus szervezetek véleményére adtak, miközben az ellentétes nézőpontot képviselő szervezetek álláspontja nem jelent meg a jelentésben.¹⁰

Általánosságban véve megfigyelhető, hogy az éves jogállamisági jelentésből kirajzolódó Magyarországkép jelentősen negatív irányba torzít. Az egyértelmű politikai megfontolásokon túl ebben közrejátszhat az is, hogy a jelentés készítői az „országlátogatás” során valójában nem is látogatnak Magyarországra. A háttérbeszélgetések és interjúk online formában zajlanak, így a jelentés szerzői nem találkoznak a magyarországi valósággal. Bár a Covid-járvány alatt az online értekezletek jelentős teret nyertek, mindenki jól ismeri a személytelen találkozók hátrányait, ami a diplomáciában különösen nagy nehézséget jelent.¹¹

Fontos lenne azonban, hogy a Bizottság kilépjen a maga „virtuális valóságából”, és a tényleges valósághoz közelebb álló, akkurátusabb értékelést készítsen. Ez annál is inkább igaz, hogy a Bizottság éves jelentése hivatkozási alap az egyéb, Magyarországgal szemben a jogállamiság címszava alatt zajló eljárások során, amelyek keretében végső soron az uniós pénzügyi források kifizetése a tét.¹²

⁷ Európai Bizottság 2020b.

⁸ European Commission 2020.

⁹ Európai Bizottság 2020c.

¹⁰ Lásd például a Transparency Internationalre történő ismétlődő hivatkozásokat a 2022-es jogállamisági jelentésben. Európai Bizottság 2022.

¹¹ GÁT 2020.

¹² GÁT 2022.

Érdemi eszmecsere vagy „süketek párbeszéde”?

A 2023-as jogállamisági jelentés lehetőséget kínál arra, hogy a Bizottság orvosolja a korábbi évek súlyos hiányosságait, és politikai aktivizmus helyett újból magasabb minőségű szakértői képességekről tegyen tanúbizonyságot. Magyarország a kondicionalitási eljárás keretében és a helyreállítási alapról szóló tárgyalások során a Bizottság kéréseinek megfelelően számos vállalatot tett és hajtott végre többek között a korrupció elleni küzdelem és az igazságszolgáltatás területein. Ezeknek egyértelműen pozitívként kellene megjelenniük az idei jogállamisági jelentésben. Kérdéses azonban, hogy a Bizottság képes lesz-e ezt az utat választani, vagy továbbra is az elmúlt években már megszokott, predesztinált kritikai attitűddel közelít hazánkhoz.

A Bizottság azzal is közelebb kerülne az uniós alapszerződések által eredetileg neki szánt semleges szerepkörhöz, ha az összes tagállamot érintő éves vizsgálat során ezúttal összehasonlító elemzést is végezne arról, hogy vajon a Magyarországon számonkért jogszabályok és intézmények léteznek-e a többi tagállamban. Amennyiben pedig azt tapasztalja, hogy nem, legalább ugyanolyan súlyú ajánlásokat és szankciókat kellene a többiek ellen is javasolnia. Erre azonban a korábbi gyakorlat alapján kevés esély mutatkozik.

Egy biztos, Magyarország az elmúlt időszakban egyértelműen jelezte kompromisszumkészségét a jogállamisági eljárásokkal kapcsolatos vitás ügyekben. A kölcsönös bizalom és a lojális együttműködés fenntartása érdekében a Bizottságnak mindezt pozitívan kellene értékelnie, és jelentését ennek figyelembevételével kellene elkészítenie.

2023. február 10.

Felhasznált irodalom

- Európai Bizottság (2020a): *A 2020. évi jogállamisági jelentés*. Online: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2020-rule-law-report_hu
- Európai Bizottság (2020b): *2020. évi jogállamisági jelentés. Országfejezet – A jogállamiság helyzete Magyarországon*. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0316&from=HU>
- Európai Bizottság (2020c): *2020. évi jogállamisági jelentés. Országfejezet – A jogállamiság helyzete Franciaországban*. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020SC0309&from=EN>
- Európai Parlament (2016): *Az Európai Parlament 2016. október 25-i állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal a demokráciával, a jogállamisággal és az alapvető jogokkal foglalkozó uniós*

- mechanizmus létrehozásáról*. 2016. október 25. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0409_HU.html?redirect
- European Commission (2017): *Suite donnée à la résolution du Parlement européen contenant des recommandations à la Commission sur la création d'un mécanisme de l'Union pour la démocratie, l'état de droit et les droits fondamentaux*. 2017. január 17. Online: www.europarl.europa.eu/oeil/spdoc.do?i=27630&j=0&l=fr
- European Commission (2019): *Rule of Law: The Commission Opens a Debate to Strengthen the Rule of Law in the EU*. Sajtóközlemény, 2019. április 3. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_1912
- European Commission (2020): *2020 Rule of Law Report Country Chapter on the Rule of Law Situation in Luxembourg*. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1602579986149&uri=CELEX%3A52020SC0315>
- European Commission (2022): *2022 Rule of Law Report – Country Chapter on the Rule of Law Situation in Hungary*. Online: https://commission.europa.eu/system/files/2022-07/40_1_193993_coun_chap_hungary_en.pdf
- GÁT Ákos Bence (2020): A koronavírus hatása az európai diplomáciára. *EUSTRAT*, 2020. október 29. Online: <https://eustrat.uni-nke.hu/hirek/2020/11/10/a-koronavirus-hatasa-az-europai-diplomaciara>
- GÁT Ákos Bence (2021): Háttérinformációk a Bizottság éves jogállamisági jelentéséhez. *EUSTRAT*, 2021. július 24. Online: <https://eustrat.uni-nke.hu/hirek/2021/07/24/hatter-informaciok-a-bizottsag-eves-jogallamisagi-jelentesehoz>
- GÁT Ákos Bence (2022): Milyen jogállamisági eljárások vannak folyamatban Magyarországgal szemben? *Ludovika.hu*, 2022. november 23. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2022/11/23/milyen-jogallamisagi-eljarasok-vannak-folyamatban-magyarorszaggal-szemben/
- GÁT Ákos Bence (2023): Farkasok báránybőrben – Hozhat-e változást az EU morális válsága? *Ludovika.hu*, 2023. január 22. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2023/01/23/farkasok-baranyborben-hozhat-e-valtozast-az-eu-moralis-valsaga/